

Název a adresa školy:

Střední škola průmyslová a umělecká, Opava, příspěvková organizace, Praskova 399/8, Opava, 746 01

IČO:	47813121
Projekt:	OP VK 1.5
Název operačního programu:	OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost
Typ šablony klíčové aktivity:	V/2 Inovace a zkvalitnění výuky směřující k rozvoji odborných kompetencí žáků středních škol (32 vzdělávacích materiálů)
Název sady vzdělávacích materiálů:	STT IV
Popis sady vzdělávacích materiálů:	Strojírenská technologie IV, 4. ročník
Sada číslo:	I-04
Pořadové číslo vzdělávacího materiálu:	15
Označení vzdělávacího materiálu: (pro záznam v třídní knize)	VY_52_INOVACE_I-04-15
Název vzdělávacího materiálu:	Kalibry II
Zhotoveno ve školním roce:	2011/2012
Jméno zhotovitele:	Ing. Hynek Palát

Třmenový kalibr

Příklad:

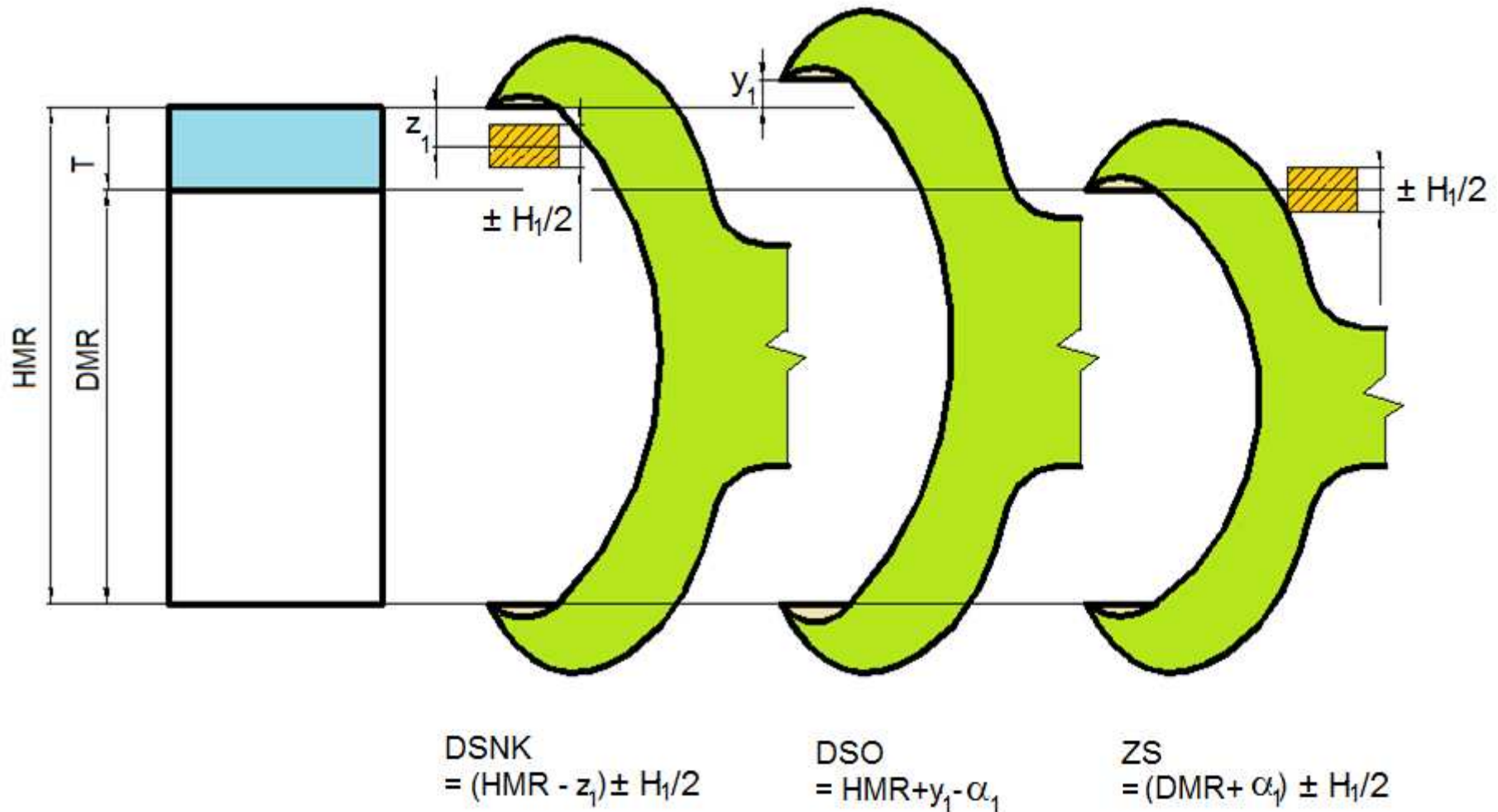
Vypočítejte rozměry kalibru pro měření $\emptyset 190h8$.

Nakreslete schéma tolerančních polí měřeného rozměru a kalibru.

Postup:

1. Nakreslíme toleranční pole hřídele a dobré, opotřebené a zmetkové strany kalibru.
2. Napíšeme vzorce pro výpočet DS, DSO a ZS kalibru.
3. $\emptyset 190h8 \Rightarrow$ měřený rozměr je hřídel $\Rightarrow$ měřidlo = třmenový kalibr.
4. Ve strojnických tabulkách najdeme hodnoty úchylek $\emptyset d190h8$.
5. Ve strojnických tabulkách najdeme hodnoty úchylek kalibru, tj. z , y , H a α . Všimněte si, že pro rozměry je větší než 180 mm, tzv. pojistné pásmo pro lepší navádění kalibru $\alpha \neq 0$.

Toleranční pole pro hřídel a třmenový kalibr

Vzorce pro výpočet třmenového kalibru

Dobrá strana nového kalibru:

$$DSNK = [HMR - z_1] \pm \frac{H_1}{2}$$

Opotřebená strana nového kalibru:

$$DSO = HMR + y_1 - \alpha_1$$

Zmetková strana kalibru:

$$ZS = [DMR - y_1 + \alpha_1] \pm \frac{H_1}{2}$$

DMR – dolní mezní rozměr;

HMR – horní mezní rozměr;

z_1 – přídavek na opotřebení;

y_1 – maximální dovolené opotřebení;

α_1 – pojistné pásmo pro lepší

navádění kalibrů nad 180 mm;

H_1 - výrobní tolerance kalibru.

Odečtení hodnot úchylek ze strojnických tabulek

$$\varnothing d = \varnothing 190H8 = \varnothing 190 \begin{matrix} 0 \\ -72 \end{matrix}$$

horní úchylka je $0 \mu\text{m}$

dolní úchylka je $-72 \mu\text{m}$

Úchylky jsou v μm , převedeme je na mm.

Určíme DMR a HMR rozměru:

$$\text{DMR} = 189,928 \text{ mm}$$

$$\text{HMR} = 190 \text{ mm}$$

Úchylky kalibru:

Z $\varnothing 190h8 \Rightarrow$ že se jedná o stupeň přesnosti 8.

$$z_1 = 12 \mu\text{m} \Rightarrow 0,012 \text{ mm}$$

$$y_1 = 7 \mu\text{m} \Rightarrow 0,007 \text{ mm}$$

$$\alpha_1 = 4 \mu\text{m} \Rightarrow 0,004 \text{ mm}$$

$$H_1 = 10 \mu\text{m} \Rightarrow 0,010 \text{ mm}$$

Úchylky dosadíme do vzorce:

Rozměry kalibru

Dobrá strana nového kalibru

$$\text{DSNK} = [\text{HMR} - z_1] \pm \frac{H_1}{2} = [190 - 0,012] \pm \frac{0,010}{2} = 189,988 \pm 0,005 \text{ [mm]}$$

Opotřebená strana nového kalibru

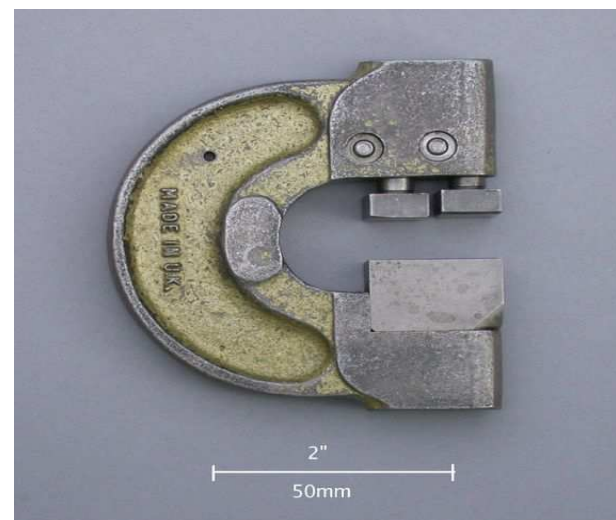
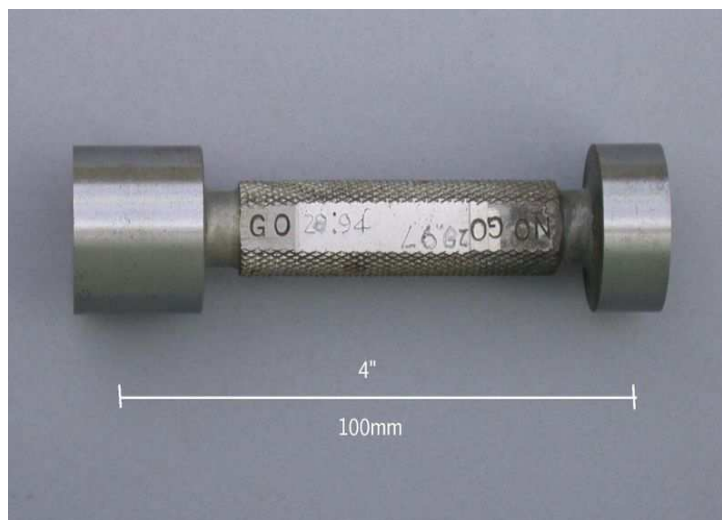
$$\text{DSO} = \text{HMR} + y_1 - \alpha_1 = 190 + 0,007 - 0,004 = 189,989 \text{ mm}$$

Zmetková strana kalibru

$$\begin{aligned} \text{ZS} &= [\text{DMR} - y_1 + \alpha_1] \pm \frac{H_1}{2} = [189,928 - 0,007 + 0,004] \pm \frac{0,010}{2} = \\ &= 189,925 \pm 0,005 \text{ [mm]} \end{aligned}$$

Úkoly:

- Vypočítejte rozměry kalibru pro měření $\varnothing 65h7$. Nakreslete schéma tolerančních polí měřeného rozměru a kalibru.
- Jaké jsou zásady pro měření třmenovým kalibrem. Kdy je měřený rozměr hřídele vyhovující?
- Jaké druhy třmenových kalibrů znáte?

Seznam použité literatury

- Řasa, J., Haněk, V., Kafka, J. *Strojírenská technologie 4*, 1. vyd. Praha: Scientia, 2003. ISBN 80-7183-284-7.
- Dillinger, J. a kol. *Moderní strojírenství pro školu a praxi*, Praha: Europa – Sobotáles, 2007. ISBN 978-80-86706-19-1.